

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Азадський університет
Каракалтакський державний університет
Київський національний університет технологій та дизайну
Луцький національний технічний університет
Національна металургійна академія України
Національний університет «Львівська політехніка»
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Одеський національний політехнічний університет
Сумський національний аграрний університет
Східно-Казахстанський державний технічний
університет ім. Д. Серікбаєва
Технічний університет Кошице
Українська асоціація якості
Українська інженерно-педагогічна академія
Університет Барода
Університет ім. Й. Гуттенберга
Університет «Politechnika Świętokrzyska»
Харківський національний університет
міського господарства ім. О. М. Бекетова
Херсонський національний технічний університет

СИСТЕМИ РОЗРОБЛЕННЯ ТА ПОСТАНОВЛЕННЯ ПРОДУКЦІЇ НА ВИРОБНИЦТВО. ІНДУСТРІЯ 4.0. СУЧАСНИЙ НАПРЯМОК АВТОМАТИЗАЦІЇ ТА ОБМІНУ ДАНИМИ У ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Суми, 22–26 травня 2017 року)

Сайт конференції: <http://srpv.sumdu.edu.ua>.

Суми
Сумський державний університет
2017

взаємодію СІ-груп модифікатора при термічному зшиванні. Встановлено “розщеплення” смуг поглинання модифікованої матриці у діапазоні хвильових чисел: $\nu = 2318,44 \dots 2353,16 \text{ cm}^{-1}$, $\nu = 2819,93 \dots 3035,96 \text{ cm}^{-1}$ та $\nu = 3672,47 \dots 3734,19 \text{ cm}^{-1}$ свідчить про взаємодію активних груп модифікатора і ланцюгів епоксидного олігомера. В результаті формуються композити з підвищеними показниками фізико-механічних і теплофізичних властивостей.

Список літератури

1. Савчук П.П., Рудь В.Д., Кашицький В.П., Мельник О.Д. Оптимізація складу та дослідження впливу різнофункціональних наповнювачів на зносостійкість епоксикомпозиту // Наукові нотатки. – 2001. – Випуск 9. – С. 244-249.
2. Полімерні композиційні матеріали в ракетнокосмічній техніці: Підручник / Джур Є.О., Кучма Л.Д., Манько Т.А., Ситало В.І. – К.: “Вища освіта”, 2003. – 399 с.
3. Григорьев А.П., Федотова О.Я. Лабораторный практикум по технологии пластических масс: В 2 ч. / Изд. 2-е, перероб. и доп. Поликонденсационные и химически модифицированные пластические массы. М.: Высшая школа, 1977. – Ч. 2. – 264 с.
4. Казицына Л.А. Применение УФ-, ИК- и ЯМР-спектроскопии в органической химии: учеб. пособие для вузов / Л.А. Казацына, Н.Б. Куплетская. – М: Высш. школа, 1971. – 264 с.

ВПЛИВ ПОРОШКІВ ГРАФІТУ НА ФІЗИКО-МЕХАНІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ЕПОКСИКОМПОЗИТНИХ МАТЕРІАЛІВ

*Садова О.Л., к.т.н., асистент, Кашицький В.П., к.т.н., доцент,
Лющук О.М., аспірант
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк*

В сучасній науці закладений значний технічний потенціал, що дозволяє отримувати полімеркомпозитні матеріали з підвищеними фізико-механічними та експлуатаційними характеристиками шляхом регулювання складу та технології формування. Застосування полімерів у чистому вигляді є малоефективним через формування гомогенної структури, яка в основному забезпечує експлуатацію виробів у вузькому діапазоні зовнішнього впливу. Зокрема впровадження полімерів в триботехніці є обмеженим, оскільки лише окремі з них здатні забезпечити високі триботехнічні характеристики.

Покращити експлуатаційні властивості полімерів, які мають високі фізико-механічні характеристики, можливо шляхом введення спеціальних добавок, які повинні мати високу сумісність до компонентів системи. Вибір і застосування твердих мастильних наповнювачів в композитах на основі

реакційноздатних полімерів є важливою задачею для отримання надійних виробів триботехнічного призначення у вигляді підшипників ковзання, кулачкових механізмів, направляючих, ущільнень, втулок шарнірів [1, 2].

Досить перспективним в даному плані є полімеркомпозитні матеріали на основі епоксидних смол, які доцільно модифікувати антифрикційними наповнювачами, зокрема порошками графіту, що виконують мастильну функцію та дозволяють експлуатувати вузли тертя в умовах без мастильного середовища. Однак при цьому можуть знижуватись механічні характеристики та навантажувальна здатність системи через низьку когезійну міцність даного наповнювача.

В роботі застосовано порошки сферичного (20...100 мкм) та крупнолускатого графіту (0,1...1,0 мм) з метою надання триботехнічних характеристик епоксикомпозитному матеріалу, підвищення конструкційної міцності та теплостійкості без суттєвого зниження когезійної міцності. Оскільки графіт має високу тепло- і електропровідність, є ефективним твердим мастилом в системах на основі полімерів, тому введення графітових наповнювачів в епоксидні композитні матеріали збільшує стабільність їх розмірів, хімічну стійкість, антифрикційні характеристики, тепло- і електропровідність [2, 3].

В результаті експериментальних досліджень встановлено, що при збільшенні вмісту порошку сферичного графіту в полімерну матрицю до 8 мас. ч. спостерігається ріст адгезійної міцності на 20,26% (18,28 МПа), що пояснюється зменшенням кількості пор в епоксисистемі та утворенням більшої кількості вузлів зшивання між матрицею та частинками графіту. При подальшому збільшенні вмісту наповнювача зростання є незначним. Максимальне значення даної характеристики 19,99 МПа зафіксовано для епоксикомпозитів із вмістом порошку сферичного графіту 16 мас. ч., що є вищим на 9,74% порівняно із епоксикомпозитами, наповненими лускатим графітом (максимальне значення 18,5 МПа при вмісті 8 мас. ч.).

Зростання міцності при стисканні в 2,1 рази та ударної міцності в 1,2 рази відбувається за умови збільшення вмісту сферичного порошку від 4 мас. ч. до 12 мас. ч., що можна пояснити більшою площею взаємодії частинок із полімерною матрицею за рахунок вищого вмісту порошку та рівномірного його розподілення в системі. Підвищення вмісту наповнювача до 16 мас. ч. призводить до зниження даних характеристик до 2 раз, що зумовлено підвищенням крихкості системи через наявність надмірної кількості концентраторів напружень у вигляді частинок даного наповнювача. Найвищі значення міцності при стисканні (120,13 МПа) та ударної міцності (13,7 Дж) зафіксовано за вмісту порошку сферичного графіту в кількості 12 мас. ч., що є вищим на 16,26 % і 18,97 % відповідно порівняно з характеристиками епоксикомпозитів, наповнених лускатим графітом, що пояснюється зниженням ймовірності зародження тріщин біля краю сферичних частинок.

Найвищий ступінь структурування мають епоксикомпозити наповнені порошками сферичного та лускатого графіту за вмісту 8 мас. ч., що становить 99,81 % та 91,45 % відповідно. Підвищення вмісту наповнювачів до 16 мас. ч. призводить до поступового зниження ступеня структурування, що призводить до послаблення взаємодії компонентів системи між собою через погіршення змочуваності частинок епоксиполімером в зв'язку з утворенням агломератів, які легко вимиваються розчинником [1].

Епоксикомпозитні матеріали, наповнені порошком сферичного графіту мають вищі фізико-механічні характеристики в 1,17...1,23 рази, порівняно із наповненими лускатим графітом. Це можна пояснити утворенням додаткової кількості фізико-хімічних зв'язків між поверхнею частинок і полімерною матрицею за рахунок вищої дисперсності сферичного порошку та однорідністю розміщення наповнювача в матриці, а також зниженням внутрішніх напружень полімерної композиції завдяки оптимальної форми, яка нівелює наявність концентраторів напружень.

Список літератури

1. Букетов А.В. Фізико-хімічні процеси при формуванні епоксикомпозитних матеріалів / А.В. Букетов, П.Д. Стухляк, Є.М. Кальба. – Тернопіль: Збруч, 2005. – 182 с.
2. Савчук П.П. Особливості застосування епоксидних композиційних матеріалів у триботехніці / П.П. Савчук // Проблеми трибології. – 2008. – № 4 (50). – С. 120-125.
3. Стухляк П.Д. Эпоксидные композиты для защитных покрытий / П.Д. Стухляк. – Тернополь: Збруч, 1994. – 177 с.

ОСОБЕННОСТИ УПРОЧНЕНИЯ КОМПОЗИЦИОННЫХ ТИТАНОВЫХ СПЛАВОВ

Супрун О. В., аспирант, ИПМ им. И.М.Францевича НАН Украины

Титановые сплавы являются незаменимым материалом для применения в аэрокосмической, автомобильной и химической промышленности благодаря их низкой плотности, высокой прочности и хорошей коррозионной стойкости [1]. В то же время высокая прочность и стойкость к коррозии делают титан и его сплавы идеальными материалами для многих применений.

Для расширения области применения титановых сплавов, повышения их жаропрочности и прочности при сохранении достаточного уровня пластичности, в последние годы применяют многокомпонентное легирование, которое позволяет получить принципиально новый материал с широким диапазоном свойств [2,3].